

I. N. 3.

DISSERTATIO METAPHYSICA,

De

CONCEPTIBUS ENTIS SECUNDARIIS;

Quam

DIVINA ADSPIRANTE GRATIA,

*Ex Consensu Ampliss. Facult. Philos.
In Regia Academiâ eAOE nisi,*

P R A E S I D E

Viro Praeclarissimo & Excellentissimo,

DN. M. SIMONE ZÄLPPÖ
Log. & Met. Prof. Ord. & celeberrimo,
Præceptore & Promotore summa animi re-
verentia ætatem observando.

*Pro honoribus Philosophicis ritè consequendis,
publicè ventilandam proponit*

ANDREAS HENRICIUS,

Biörneb. Finland.

Die 27 Junii Anni M. DC. LXXXV.

Loco horisq; consuetis.

Impr. apud JON. L. WALLIUM, A.T.

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS
VIRO FIDELISSIMO,

Generoso & Nobilissimo,

DN. GUSTAVO Schenckfeld/
de Hestat & Restis Magistro Eqvitum per-
strenuo, Promotori & Fautori debita obser-
vantia ac honore jugiter suspiciendo.

Pl. Rever. ac Preclarissimo, ut & Reverendis
& Clarissimis, Spectatissimo & Dottissimo;

DN. M. GABRIELI FORTELIO,
Præposito & Past. Biörneburgensi ac Ulsiby-
ensi meritissimo, Promotori & Fautori sine
dubio certissimo, maximeq; devenerando.

DN. M. DAVIDI PETREJO, Scholæ
Biörneburgensis Rectori laudatissimo, ut
Præceptor non ita pridem fidelissimo, ita
nunc Fautori indubitatisimo.

DN. HENRICO PAULINO, Scholæ
eiusdem Correctori solertissimo, Evergetæ
& Fautori perpetim honorando.

DN. JACOBO Hartman/ Redituum
in Territorio Halicœ Præfecto expeditissi-
mo, Benefactori assidue colendo.

DN. GREGORIO Gottlieben / Scholæ
modò nominatæ Collegæ periadustrio,
Commilitoni antehac svavissimo.

Gratiam, Pacem & Felicitatem!

D plerumq; moris apud
studiorum liberalium se.
ctatores obtinuit, ut ex-
ercitia sua, vel in ipsa,
quod ajunt, herba vire-
scentia, vel ad maturitatem aliquam jam
proiecta, nominibus & favori eorum,
de quibus bene mereri studebant, &
studere deinceps avert, solicite inter
alias curas commendent. Qui enim ipsis,
in studiorum cursu ad optatam metam
promovendo, & consilio & re subvene-
runt, illis haud injuria pullulantia in-
genii germina ultro exprimunt atq; of-
ferunt. Nihil namq; tam literarum cul-
toribus necessarium, quam post infor-
mationem Praeceptorum sedulam, bonos
& fideles habere consultores, quorum ad-
monitionibus, in lubrica praesertim æta-
te, omnis consilii experte, dirigantur, &
effrenatae cupiditates, in præcipitiis vitio-
rum deviantes, in gyrum rectæ rationis
contorqueantur. Etenim (proh dolor)
multi, velut oves sine pastore, sibi reli-
cti, à virtutis semita quam primitus sunt
ingres.

ingressi, inopinatò abripiuntur, fœdissimoq; vitiorum cæno immersi, cum perpetuo sui suorumq; dedecore & probro illuc voluantur, adeo ut ex eo nunquam valeant eluctari. Bonis vero & prudentibus qui se se adjungunt, illorum conscientiae delectantur, monita observant, totamq; vitam pro exemplo sibi imitando capiunt, facile ab impostoribus se decipi non patiuntur, quin potius ad nutum eorum, à quibus ad meliora sunt instructi, se se accommodant, atq; in virtutis via per agranda tutiora podunt firmantesque vestigia. Qvare, sic prosperè succedente studiorum tela, omni conatu adnuntur ejus latitudinem emetiri, qvo, tum qvod se dignū est, faciant, tum iis, qvorum ope sunt suffulti, gaudium & bonum de se omen incutiant. Quibus animum sub ipsa crena subeuntibus, non potui, qvin iisdem Vos, Fautores honoratissimi, data occasione interpellarem. Probè enim novi, explorateq; compertum habeo, Vestrū erga literarum amantes candidū & benevolū affectum; cujus indicia cū extent ubiq; aperta, omniumq; ore, qui

Vobis

Vobis fredi, in vita literis dicata profecerunt, proclamentur, non est è re, ut prolixius à me consignentur. Malo tacitè mecum, tam mihi, quam aliis praestita, in memoria habere, quam in publicas laudes, invidiam fortassis quorundam parturientes, incautius erū pere. Tantum Vobis offero paucarum harum pagellarum contenta, nullus dubitans, Vos hæcce sereno vultu, pro solito vestro candore, perspecturos. Novi enim, Vos ea esse integritate & fide, ut in aliorum scriptis censendis, dextrum ac sincerum adhibeatis judicium, sanamq; & sobriam aestimationem. Qvod cum firmiter alteq; animo infederit, tanto minus Dissertationem hanc, licet exilem, nominibus vestris dedicare ambigo. Apparatum majorem atq; in longius porrectam prolixitatem, qvod heic non affectarim, existimo Vobis non displicere. Simplicem sectatus sum brevitatem breuemq; simplicitatem; quod ne offendat quemquam, est qvod etiam atq; etiam rogo, Vosq;, Fautores exoptatissimi, pancreaticè valere jubeo!

Vobis addictissimas
ANDREAS HENRICIUS.

*Ad juvenem modestia ex Eruditione maxi-
me conspicuum*

DN. ANDREAM HENRICIUM,
Optimorum Parentum filium haud de-
generem, Philos. Candidatum laudatissimum,
commilitem & amicum sincere dilectum, nunc
pro summis in Philos. honoribus obtainendis,
de *Affectionibus Entris*, ingeniose & sub-
tiliter differentem:

Euge Patris soboles docti, spes ampla lycæi,
HENRICI, Aonidum miles amande chori!
Ecce quid in meritum Tibi docta Minerva pa-
ravit,

Ecce aurum & gemmas, queū redimitus
eris!

Ecce novos titulos, nomen clariq; Magistri,
Queū ornare caput Turba novena cupit!
Laudis erit multæ, tantis splendescere donis
Et totidem ingenii signa tenere probi,
Quæ sibi commemorent clari post fata nepotes
Teque probant Patriis usibus esse datum.

Gratulabundus L. Mq;
scripsit

JOHANNES FLACHSENIUS,
Math. Prof. & P. Pijkensis.

VIRO JUVENI,

Literis & omni virtutum splendore conspicuo;
Dn. ANDREÆ HENRICO,
Solidioris Philosophiæ Candidato pro-
batissimo, commiliti & amico meo
candido;

Vix quisquam Sophies sua nomine con-
didit aībo,
Qui non, quid Ens sit? novit, & in-
de tenet

Rite secundarios conceptus, quos Theophrastus,
Iamblichus & Proclus, Psellos, Aristoteles,
Cecropiusque Plato, Dionyfius atque Plot-
nus

Affidua versant Sisypha saxa manu:
Ait locat in lucem tenebras Henricius al-
lam,

Cui minus obscuro verba tenore flu-
unt.

Gratulor ex animo studiis, plaudente Se-
natū

Doctorum! lauros cinget honore ca-
put.

Gratulabundus dedi

AND. WANOCCHIUS,
Ph. pract. & Hist. Prof.

Πρὸς τὸν τὰς ἀρεῖας, τὰς Μᾶσας καὶ διαιρί-
βὰς τῆς ἐλευθερίας, ἐξαιρέτως πεπα-
δευμένον,

Κύρ. ΑΝΔΡΕΑΝ ΕΝΡΙΚΙΟΝ,
ὑπὲρ τῆς ἐν Φιλοσοφίᾳ τιμῆς, τῆς ἐσχά-
γης, ἐπιταμίνως διαλογίζομενον, Φιλοφ
ρά καὶ ἐπιχώριον ἀγαπητὸν, σύ.

Χαρμός.

Πάντα τὰ τῶν ἀγαθῶν χαλεπὰ μὴ δύσκο-
λα Φάινε,
Ἄνθρωπων· ὃς νοὶ Φθαρθῷ ἀπασ. διὰ
τύτο,
Ἐις ἀκμὴν σοφίας ὑγιῆς, ἀνθῶν ὄλιγοις
Ἐρχονται. Καὶ οὐ, δόξης • τιμῆς τε ἐ-
πάντια,
Ἄξιοί εἰσι διπλῶ, οἱ ἐὐηγίας δὲ τοιαῦ-
της.

Ἐνδάιμων καὶ τίμιος ἔν, εἶναι Φιλόμυσος,
Μᾶς Ἐργίκιε σὺ, Φροντίζων τῶν ἀρεῖων,
καὶ
Τῶν Μασῶν, ὡς νῦν στεφανοῦ ὃς δι-
καίως
Δώσει ὁ Θεος σοι ἐὐηγίαν ἀεὶ γονα! ἐκ καρδίας ἐύχεται
SIMON PAULINUS,

L. B. S.

PRodit $\mathfrak{E}$ meum, L. B. qualemque pro tempore $\mathfrak{E}$ virium ratione consarcinatum ingenii specimen, et si incomptum ac debito vestitu ornamentisque prorsus destitutum. Materiam ei adornando convenientem ex amplissimo Philosophiae Primae vireto deponsi, videlicet presentem, quam cernis, de Modis Entis considerationem. Arrisit namque mihi ea, imprimisque delectavit ob cognitionem ejus scitu per quam necessariam, $\mathfrak{E}$ utilitatem, quam in pluris ostentat, haud sanè contemnendam. Id vero male habuit habetq; estiamnum, exercitium hocce, & que ac reliqua priora, eo tempore contigisse elab-

borandum, quo nihil minus eram,
quam idoneus ejusmodi functionibus
peragendis. Toto enim hoc veris tra-
dui, cum ne ad aures quidem scal-
pendas, ut dici solet, otium esset,
adversus gravissimos molestissimosq;
insulius febriles lucrandum fuit; quo-
rum vobementia ita adpetitus, ut cor-
pus intolerabili ferè horrore ac trepi-
datione quassatum, tam reddiderint
maceratum ac enervatum, ut laboris,
post aliquam ejus remissionem, susci-
piendi, & cum laude applausuque
perficiendi, ob lassitudinem inde con-
tractam, propemodum fuerim planè
non capax. Viribus enim exhaustis,
necessè habui Disputationi huic conscri-
bendæ memet minus aptum accingere,
& boris quasi subsecivis eidem operam
navare. Quedsi integra firmaq; uti
licuisset valetudine, limatiorem utique

Et concinniorcm adspctui tuo sese si-
stet, adeò ut palato etiam delicatio-
rum quodammodo satè faceret. Præ-
ter hoc incommodum, aliud mox irre-
psit, priori quasi comitem seruit adjun-
gens. Cum enim in eo essem, ut Dis-
sertationi huic literis consignandæ ani-
mum intenderem, maximamq; partem
ea jam suisset in ordinem redacta, unus
item Et alter id novi præter spem of-
fert, me cum alio quodam in eandem in-
cidisse materiam. Qvod dum certò
innotuit, graviter molesteq; tuli, memo-
ria confessim repetens illud Terentii :
Aliud ex alio malum. Primum qvi-
dem de immutanda materia cogitavì,
as absterruit animi langor Et virium
corporis tenuitas, ex omnium membro-
brorum torpedine coorta. Qvo repudia-
to consilio, in proposito, ut cœperam, sua-
su eorum, qvorum interest, pertendi, Et

filum, quod abrumpere prius conabar,
in maiorum longitudinem protendi, do-
nec, quae destinata erant ad exercitium
hocce complendum, haberem consum-
mata. Suscipe ergo L. candide excu-
sationem ab animo, in hoc negotio, cul-
pæ fraudisq; vacuo, & hæc minus accu-
rate congesta in meliorem partem acci-
pe. Si quis repertus fuerit cavillator im-
probus, id ipsum vitio vertens, sciat me
magnopere hoc non offendere. Sycophan-
tas enim & irrisores petulantes nihil
moror, bonis placere dum studio. La-
bium namq; mordax, aliisq; detrabendi
libidine astuans, quis poterit sedare.
Suo ipsis hoc fieri, quod agit periculo,
dum ego in portu navigo. Misso eo,
Lectoris sinceri judicium exquirere, eoque
obtento, in arenam disputatioriam tutior
descendo; sit itaque

THE-

I. N. J.

THEISIS I.

Signis est illa & valde
conciuua rerum Meta-
physicarum tractandi
series, qua veluti cate-
na quadam nexu firmis-
simo inter se sunt combinatae. Consi-
deratur enim Ens, a selectioribus studii
hujus cultoribus, secundum distincta
sua momenta: adeò ut sub primo (ut
loqui amant) essendi momento , ex-
pendatur Ens nudum, seu in abstractissi-
ma & generalissima sua natura, quatenus
præscindit ab omni attributo ; quæ
consideratio alias simplex theoria audit.
Deinde sub momento essendi secundo,
prout Ens concipiendum exhibetur cum
variis attributis , tam unitis quam dis-
junctis, & in alio atq; alio statu menti
sistitur ; alias expressior contemplatio
appellatur. Deniq; qua per modos contra-
bentes subsistentiam & inherentiam in abs-
tractione minori representatur.

THESES II.

Atributa seu Affectiones Transcen-
dentiales, quarum contemplationem
fuscepere nunc est animus, revera dari,
extra omnem controversiæ aleam posi-
tum esse autumo. Metaphysica nam-
que est Scientia, quæ ex principiis de-
monstrativis deducit conclusiones in-
fallibles; Scientia enim obtineri alia ra-
tione non potest, quam per Demon-
strationem. Posito autem, Demonstra-
tionem ad scientiam acquirendam esse
necessariam, (quod minus dubium & in
confesso apud omnes) sequitur etiam
Affectiones, ex Ente per se emanantes,
omnino dari; quippe Demonstratio in
Affectionibus infallibiliter probandis est
occupata. Demonstratio, inquit Schei-
blerus, Op. Metaph. pag. 61. est horum
trium: *Subjecti, Principiorum & Affection-*
um. Ergo requiritur, ut Ens quod subje-
ctum est, habeat etiam Affectiones. Dantur
præditata communissima, quæ de quovis En-
te dici queunt, ita tamen, ut essentiam
ipsam non exprimant, adeoque non sim-
pliciter Ens ipsum sint, sed Ens afficiant.

Ita

Ita dicitur **Ens unum**, verum, bonum &c. Non tantum datur conceptus Entis omnium primus, sed et alii conceptus generalissimi secundarii, sive tales, qui conceptum illum primum presupponant, eumque sequuntur. Quos dicimus **Affectiones** et Modos Entis. D. Calov. Metaph. Div. part. Gen. p. 263.

THESIS III.

Quantum ad nomen, cuius origo ante omnia indaganda, descendit vocabulum **Affectionis** ab **afficiendo**, quia essentiam rei non exprimit, sed eam tantum afficit; id est facit ut taliter denominetur. Hom. varia non occurrit, nisi quod alia sit affectio **Prædicamentalis**, alia **transcentalis**; quæ acceptio quid sibi velit, inferius in tractatione reali expoundendum. Dicitur alias **πάθος seu passio**, **proprietas**, **conceptus secundarius**, **Modus**, **Attributum**, quo nomine rectius **Affectiones** Entis dici contendunt non pauci, cum quibus etiam facit **Scheiblerus**, idque ex opinione illa, quâ persualum sibi habent, per vocem **Affectionis** novam quandam **Essentiam** Enti superaddi.

Vérum est non nemo inter accuratores, qui id periculi subesse prorsus insinuat, modò terminus Affectionis iusta & debita ampliatione accipiatur. Imò penetrantius appellari affectiones proprietates Entis quam attributa, quia hæc interdum rem denominant extrinsece.

THESES IV.

Aserta sic & vindicata Affectionum Transcendentalium existentia, & prælibatis Nominalibus; consequens est, ut Definitionem sibi quis prius reddat familiarem ac perspectam, quam ad intimorem illarum cognitionem queat devenire. Omnis enim quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet à Definitione profici sci, ut intelligatur quid sit id, de quo disputetur, egregie monet Cicero lib. i. Off. Definiuntur autem hunc in modum: *Affectiones Entis sunt conceptus generalissimi, qui ex Ente per se fluunt, de eo paronymicè & convertibili-ter prædicantur, illudq; in alio atq; alio status repræsentant,*

THE-

THESIS V.

Duo innuit data Affectionum Definitionio: *Materiale & Formale*. Istius vicem tenent voces: *Conceptus generalissimi*, hoc ipso enim convenient cum subiecto suo Ente, quod afficiunt & denominant. *Aequè* Attributa Entis sunt generalissima ac ipsum Ens, quia subiecto adæquantur & àquè late patent. Qvam latè se extendit Ens, quod certè latissimum est, tam latè se extendunt ejus Affectiones, utpote quæ essentiam ejus per se & immediate conseqvuntur. Nullum in universa rerum natura reperire licet Ens, cui non vel simpliciter, vel sub disjunctione convenient. Hoc exprimunt verba in Definitione reliqua, quibus dicitur eas ex Ente per se fluere, de eo prædicari & id in alio atque alio statu representare. Quæ singulatim exactius ruminata, haud parvam suppedant differendi materiam, & secretiores aperiunt de Affectionibus hisce subtilitates: Itaque, altioris cum sint iudicis, aliquanto pressius earum con-

federationi insistendum, quo, quid habeant in recessu, evadat manifestius.

THEISIS VI.

Obiter in proximè præcedentibus facta est mentio Differentiarum, nunc exquisitor ac uberior tradenda venit ejus explicatio. Ante omnia notandum, Affectiones ex Ente per se fluere, adeoq; habere se ad illud, ut essentialia consecutiva. Quocirca nonnullis dicuntur Conceptus Transcendentes secundarii, quia non sunt ipsum Eus, neque primo a nobis cognoscuntur, sed primum ac summum conceptum, tanquam fundatum consequuntur. *Essentia enim primo in re seu objecto aliquo concipitur: Affectiones autem, quia posteriores sunt essentia, primo in objecto non concipiuntur, sive non sunt de primo conceptus, sed postquam jam ea, quae ad primum conceptum pertinent, concepta sunt, concipiuntur, & sic sequuntur potius primum conceptum, ex eoq; tanquam ex radice oriuntur, possuntq; vocari conceptus secundarii, ut nervosè differit Stahl. Comp. Metaph. p. 35.* Unde quatvor ad omnem Affec-

et iedem requiruntur. 1. *Distinctio*, ut non sit idem formaliter cum re, cuius est *Affectio*. 2. *Denominatio*, ut rem denominet, quasi posterius quid illa. 3. *Consecutio*. 4. *Reciprocatio*. Sic unitas, veritas, bonitas, quamvis objectivè idem sint cum Ente, formaliter tamen ab eo differunt, quia Ens in conceptu suo *Affectiones* non includit, sed illis contradistinguitur, ut ut intimè connotent & imbibant ipsam essentiam. Ex quo perspicuum manet, competere illas Enti à posteriori, in ordine cognoscendi & concipiendi. Prius notum erit ipsum Ens, quam aliqua affectio ei possit attribui. Ente enim nondum cognito, ignota quoque sunt ejus prædicata. Præterea dicitur eas paronymicè de Ente prædicari. Unde collendum: Eas non participare rationem Entis συνωνύμως, ut ea, quæ sunt Ente essentialiter inferiora: sed affectare Ens extræssentialiter, & παρωνύμως de eo prædicari; quod manifestam insinuat differentiam inter *Affectiones* Entis & species, vel rectius, quasi species ejus, Substantiam & Accidens. De u-
troq;

eroq; horum prædicatur Ens synonymous
è & in abstracto: Substantia est Ens,
Accidens est Ens, ita ut Entis rationem
naturæ medie^z participant, & formaliter
ipsum Ens includant. Affectiones
autem, qvia paronymicè solum respiciunt
Ens, in concreto de eo prædicantur.
Dico: Ens est unum, verum, bonum, non
verò unitas, veritas, bonitas. Etenim,
ut ait D. Calovius, Affectiones imbibunt &
includunt Entitatem, non formaliter participa-
tione, sed reali saltem denominatione. Et
paulo post: Subjectum non est Affatio, &
debet ad minimum hæc ab isto formaliter di-
stingvi; Quocirca in conceptu formaliter unum
non est alterum. Non paronymicè dun-
taxat, sed convertibiliter etiam ac reci-
proce, ob generalitatem maximā, de eo
prædicantur. Ut enim dico: Omne Ens
est unum, ita vicissim per reciprocationem
facio Affectionem cum Ente
retrocurrere: Omne unum est Ens. In-
de fit ut dicantur transcendentaliter de-
nominare Ens; quod istæ non minus
ac Ens omnes categorias communita-
ge sua exceedant, & de rebus quibusvis
dici

dici queant. Ultimo incidit mentio di-
stinctorum statuum, seu rationum con-
ceptibilium, quibus natura Entis diver-
se menti adumbratur. Causa istorum,
est multitudo ac varietas modorum, Ens
per varias determinationes afficientium.
Ilos intellectus noster omnes uno ad-
æquato conceptu nequit percipere &
exhaustire, idcirco necessum habet con-
cipere Eos jam sub hoc, jam sub alio
modo; ex quorum multifaria cumula-
tione distincti illi status resultant. Sic
cum Ens dicitur unum, in statu indivi-
sionis: cum dicitur perfectum, in statu
indefectionis: cum dicitur verum, in
statu conformitatis ad intellectum Dei
repræsentatur. Licet autem Ens ita di-
versimodè menti offeratur, exinde ta-
men non collendum, Attributa Entis
formaliter addere ei aliqvid positivi, seu
novam & peculiarem Entitatem ab En-
te realiter diversam, Id enim si fieret, cum
quod Enti per ejusmodi attributionem
accederet, vicissim aliud esset Ens, cuius
de novo dandæ esset Affectiones, harum
mox aliæ, atq; sic progressus daretur
in

in infinitum. Unde firma & inconclusa stat veritas Axiomatis Metaphysici: *Affectiones non addunt Enti aliquid positivi.* V. g. Bonitas non designat essentiam distinctam ab eo, quod denominat bonum, sed illam sub certo solum statu connotat, scilicet prout est conformis voluntati divinae. Idem tenendum de ceteris. At posset quis oggerere: *Attributa isthac sunt vera, realia & positiva, ideoq; vere & realiter, ceu res à re, ab Ente erunt distincta, & positivum quid ei superaddent.* Huic scrupulo exitendo, suppetiæ petendæ ex distinctione, qua aliud est esse *reale quid*, aliud *realiter ab aliquo distinctum esse*. *Attributa Entis sunt realia, quia ab intellectu non sunt conficta, sed verè ei præter mentis operationem competunt.* Quod si intellectus essent figmenta, à foro Metaphysico proflus exularent. Deus est unus, verus, bonus: Creaturæ itidem, nemine etiam cogitante vel dicente, adeoq; realiter hæcce prædicata Enti cui vistam finito quam infinito conveniunt, distinctionem tamen ab Ente rea-

realem ut subinserant, non est metuendum. Ad oculum hoc demonstrant Theologi ex attributis divinis, quæ verissima sunt omnino & realissima, ab essentia tamen divina nequaquam realiter differentia. Deus dicitur misericors: attributum hoc est reale quam maximè, non tamen significat novam Entitatem, sed misericordia illa, est ipsa essentia divina, apprehensa cum respectu ad actum miserationis vel objectum miserabile. Scheibl. Non absimili ratione, attributa transcendentalia vera sunt & realia, citra realem ab Ente distinctionem. Ex quo simus innotescit, Ens non esse aliquid compositum, eò quod habeat Affectiones. Prædicata enim realia, subjecto realiter convenientia non semper inferunt realem eum subjecto compositionem. Neque id est è re, quia & Deus attributa habet, qui tamen est Ens simplicissimum, in quo ne vestigium quidem compositionis appetit ullum. Rationem reddit Scheiblerus hanc, Op. Metaph. p. 62. *Attributum Transcendentale*

Entis

Entis, & divinum, Dei, non significat Enti-
zatem ab Entis & Dei Entitate diversam ;
sed primò significat ipsam Entitatem Entis &
Dei: Deinceps vero eidem non supraponit, nisi
vel negationem, vel rationis respectum, vel
peculiarem statum, quæ omnia inepta sunt ut
veram compositionem faciant.

THEISIS VII,

Sic paucis absoluta Definitione tam
Nominali, quam Reali, ordinisratio ef-
flagitat, ut ad Divisionem Affectionum
fiat accessus. Dividuntur illæ in Uni-
tas & Disjunctas. Unitæ sunt, qua sim-
pliciter & solitariè de Ente prædicantur, &
absq; conjunctione cum eo reeiprocantur E.g.
verum, bonum. Disjunctæ sunt, qua sub
disjunctione de Ente prædicantur, & sub com-
plexu utriusq; disjunctionis membra cum eo
reciprocantur, E. g. Ens est vel Neces-
sarium vel contingens. Et quicquid est
necessarium vel contingens, est Ens.
Fundamentum hujus Divisionis, est ipsa
Affectionum Entis natura atq; indoles.
Quædam enim illarum, simpliciter &
solitariè de Ente prædicantur, ita ut non
inclu-

includant opposita. Rete ergo dico:
Omne Ens est unum. Omne Ens est
bonum. Et conversim; ita ut cum sub-
iecto retrocommeent. Qvicquid est u-
num, est Ens. Qvicquid est bonum, est
Ens. Reverà autem Affectiones cum
Ente reciprocari, tam est evidens & lu-
culentum, ut in dubium vocari vix
queat. Qvod etiam in Definitionis e-
volutione est ostensum. Unitæ alias
dicuntur Simplices, Disjunctæ verò
Conjunctæ. Ratio denominationis pa-
tet ex utriusque Definitione. Simplices
enim simpliciter & solitariè de Ente
prædicantur; Conjunctæ verò conjun-
ctim, sed sub disjunctione cum illatione
oppositi. Mirari fortassis subit, poste-
rius Divisionis membrum tam incom-
petenti nomine insigniri, videlicet ap-
pellari ejusdem generis Affectiones &
Conjunctas & Disjunctas. Conjuncta
quæ sunt, disjuncta minimè vocanda.
Ultraque tamen appellatio salvari & sa-
tis commodè adhiberi potest, modo ge-
nuinus & adæquatius observetur sensus.
Conjunctæ dicuntur hæ Affectiones,

qvia qvælibet earum duo complectitur
membra sibi invicem opposita, qvorum
neutrū solitariè de Ente potest dici;
at conjunctim de eo enunciata, totam
exhauriunt Entis latitudinem. Disjun-
ctæ autem ideo, qvia licet talis fiat mem-
brorum Affectionis conjunctio, non
tamen ita de Ente prædicantur, ut per
conjunctionem copulativam effervescantur,
quasi simul & indiscretim possit uterq;
terminus de omni Ente verificari, at
sub disjunctione, adhibita conjunctione
disjunctiva. Esse causam, esse necessa-
rium, esse simplex, non convenit omni
Enti simpliciter & solitariè, ideoque o-
pus est conjunctione, quæ complectatur
utrumque distinctionis membrum, &
conceptus oppositos includat, eosque
faciat de Ente enunciari sub disjunctione
hoc modo: Omne Ens est Causa, vel cau-
satum; Necessarium vel contingens;
Simplex vel compositum. Et reciprocè:
Qvicquid est Causa vel causatum, est
Ens, &c. Qvibus ita connexis, exhau-
stum habeo universum Entis latifundium.

Soli-

Solitariè ergò Ens non efficiunt, nisi
sub complexu alterius oppositi, qvod
in omni Affectione Disjuncta, satis su-
perque est cernere. Ratio itaque distin-
tionis Attributorum Entis generalium, in eo
sitā est, quod alia sine oppositi illatione Ens
modificant, alia non nisi sub oppositionis re-
spectu adæquatè Ens officiant. Ita succin-
ctè & compendiosè Divisionem Affe-
ctionum concludit D. Calov, Metaph.
Div, pag. 269.

THEISIS VIII.

Notum est Ens, prout refertur ad in-
tellectum nostrum, esse in quadru-
plici statu: fundamentali, ideali, uni-
versali & formali; & id quidem ob ex-
actiorem concipiendi rationem, ut
Ens Metaphysicæ objectum sub distin-
ctis conceptibus eò promptius ab
intellectu apprehendatur. Jam qua-
ritur inter Metaphysicos, in quo statu
Enti tribuendæ veniunt Affectiones?
Idealem statum hinc removendum, cum
Frommio docet B. Thuronius, Metaph.
part. Gen. p. 81. qvia in eo considera-
tur

tur Ens, prout est præcisum ab omnibus attributis, quo conceptus ejus omnium simplicissimus exhibetur. Formalem verò ideò hic non attendi, qvia dicit rem non ita vel aliter esse, sed ita vel aliter cognosci. Relinquitur ergo fundamentalem hic maximè spectari. De statu fundamentali nullum est dubium, si enim Ens in individuis radicatum destitueretur Affectionibus, non possent eæ ullo modo Enti in præcisione spectato attribui. Hoc Ens, istud vel illud, si Affectionibus non esset præditum, non possem dicere: Hoc Ens est verum, bonum; neq; procederet de Ente in communi: Ens est verum, bonum. Proinde verum est, quod urget D. Calv. Metaph. Divin: p. 264. *Ens vel essentiam esse subjectum Affectionum, non tam juxta mentis præcisionem, quam juxta statum fundamentalem, Ens positivum, reale & actuale.* Ubi primo quidem intuitu, tacitè videtur insinuare, Affectiones in statu universalis, Enti non esse prorsus denegandas, licet primariò & originaliter illas sibi

sibi vendicet in statu fundamentali. Hoe
tamen iterum in sequentibus aggredi-
tur ire inficias, dum inquit: *Affectiones*
verificantur de Ente, idemque denominare intelli-
guntur in suppositione personali non simplici :
Discuntur de Ente restricto non abstracto: Com-
petunt Enti exercitè non signate: Vel tribuun-
tur eidem, non tam prout est primò cognitum,
quam sicuti est in singularibus radicatum. Af-
fectionem hanc declarat & probat e-
xemplis, ab ipsis Affectionibus petitis,
Frommius autem non dubitat assigna-
re Enti in utroq; statu, tam universali,
quam fundamentali, easdem hasce
Affectiones. Rationem addit haud fi-
cultneam: Quia non semper, neque pri-
mario (ubi species dantur) tractamus
individua, sed plerumque speciem consi-
deramus, licet possit descensus fieri ad
individua. Sic dicimus: Homo, qua-
tenus Ens (nam quatenus homo, est risi-
bilis) est e. g. dependens, licet possit hoc
ipsum quoque dici de Paulo & Johanne.
Eadem ratione, Enti ab omnibus in-
terioribus praeciso, atque a conditionibus

Individuantibus abstracto, vindicari possunt Affectiones, quamvis individualliter & numericè tunc non spectetur. Etenim, quemadmodum conceptus Entis summus licet à singularibus seu individualibus (quibus tanquam radici originem debet) mentis opera abstrahatur, eoque pacto è statu singularitatis in statum universalem evahatur, ad illa tamen semper, per aptitudinem essendi in multis, indifferenter sese habet, adèò ut, quandocumque quis velit, possit iis denominationem Entis applicare; ita Affectiones ejus non minori jure ab affectionibus speciatim sumptis præscinduntur, præcisæ in eundem statum universalem extolluntur, ita tamen, ut itidem respectum habeant ad inferiora, iisque accommodari queant; quanquam tunc primarium obeunt munus, in aificiendo seu denominando Ente illo generalissimo. Jam quoniam conceptus ille summus ex hismodi Entibus singularibus, quorum certo certius competum est dari Affectiones, est consla-

lus; idcirco Enti in abstracto sua natu-
ra eadem non sunt derogandæ, quippe
cui simul ac Affectionibus generalissi-
mis, singularia fundamentum præbent.

THEISIS IX.

Ab hoc loco alienum non est inqui-
rere, num Affectiones Metaphysicæ
distinguuntur à subjecto realiter, quem-
admodum Affectionum natura videtur
id postulare? Constat equidem, At-
tributa ab Ente differre, alias namque
Attributa non essent. At discrimen
intercedat reale? An rationis tantum
seu formale? Acris est inter Metaphy-
sicos controversia. Affectiones corpo-
ris Quantitas, Qualitas &c. realiter dif-
ferunt à corpore, quia sunt Accidentia;
Alia vero res est cum Affectionibus, de
quibus in præsens est sermo. Quamobrem
distingvunt Metaphysici, inter Affectiones
Prædicamentales & Transcendentales:
illas, cum ad modum Accidentium
insint subjecto, non item has admittere
cesset differentiam à subjecto realem.
Dūitaque tribuuntur Transcendentibus,

ampliandus est terminus Affectionis, &
a contractiori illa acceptione Prædicamen-
talib[us] liberandus: quia habemus jam
conceptus, qui omnia Prædicamenta transcen-
dunt, & tamen non minus quam Prædicamen-
tales Affectiones subjectum aliquod affici-
unt, eruditæ differit From. Lib. II. Me-
taph. cap. I. Licet autem non differant
realiter & secundum rem, differunt tamē
formaliter & secundū rationem seu mo-
dum concipiendi nostrum. Qvod li-
quidò constat: quis inter distinctionem
secundum rem & rationis, non est medium,
sed quæcunq[ue] distingvuntur, vel re vel ratione
distingvuntur. Stabilius comp. Metaph. p. 41.

Ne vacuarelinquatur pagella, pla-
cket unum vel alterum Axioma, ad ul-
teriorem diducitationem, Colo-
phonis loco subtexere.

I. *Attributa Entis sunt vera, realia &
positiva.*

Ex Scharfio notat B. Thuron. aliquid
dici positivum & reale duobus modis.

i. *Qvod est vera res & ipsum Ens reale*
atq[ue]

aq̄ positivum; quomodo Affectiones Entis non
sunt reales & positiva. 2. Qvod non est pu-
rè negativum, nec à ratione planè confitum.
qvo sensu attributa Entis dicuntur esse
realia & positiva, quia non tollunt vel
negant essentiam, quin potius à parte
reieam involvent. Deinde sunt et-
iam positiva, non quod Ens afficiendo,
novam aliquam essentiam ei superaddat,
id enim superius Th. VI. quam maxi-
mè cautum; sed quia Ens ipsum πραγ-
ματικῶς & realiter includunt, licet νον-
ματικῶς & conceptibiliter ab eo disfe-
rant. Significant namq; Affectiones Ens i-
psum sub conceptu inadäquato, ut loqui-
tur Scheibl. l. 1. Met. c. 3. n. 20. Facile
ergo constat, quid judicij ferendum de
Universalitate & Impossibilitate, qvas
nonnulli ausi sunt pro Affectionibus
venditare. Hæ autem cum sint reales
& Enti competant præter mentis ope-
rationem, illas è consortio suo planè
exterminant. Universale enim in essa-
do, quod hic præcipue volunt intelle-
ctum, citra fictionem intellectus in re-

rum natura non reperitur. Quia a-
mne quod est, eo ipso dum est, singulare est.
Impossibilitas ultrò suam prodit absur-
ditatem. In totum enim & solidum
Esse denegat. Impossibile quod est, id
neq; essentiam habet, neque habere
potest.

II. Affectiones Entis realiter non diffe-
runt ab Ente.

III. Affectiones implicant ipsam es-
sentiam.

IV. Affectiones seqvuntur indolem
Entis.

Eos cum aliud sit finitum,
aliud infinitum, dispar est utrius-
que ratio. Qvocirca in applicandis
attributis non licet imaginari aliquam
Entium horum identitatem, quasi ex
æquo illa participant; non enim nisi
ἀναλόγως in communi conceptu con-
veniunt, analogicam ergo requirunt et-
iam attributionem. E. g. **Perfectio,**
Bonitas, creaturis tribuitur, verum fini-
ta; Cau-

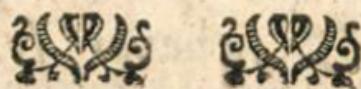
ea; Causalitas pariter, at dependens.
Finitum in essentia, est finitum in omnibus
attributis. De Deo autem hæc dicun-
tur sub infinita & eminentissima ra-
tione.

V. Affectiones sunt posteriores essentia°
Vid. Th. VI.

VI. Affectiones Enti, non Entis modis
competunt.

Procedit de modo sumpto abstracte in
ultima formalitate, quatenus præscinditur
ab essentia, cujus est modus, & eidem
contradistinguitur; non vero concretè
quotenus simul includit essentiam. Hac
enim ratione Modis etiam conveniunt
Affectiones, obessentiam, quæ sub
istis in concretione la-
titat.

Gloria sit Patri, Nato sit Gloria, Sancto
Gloria Spiritui, Triadi sit Gloria sacra!

Virtute

Virtute & solida Eruditione Per-
Eximio,

DN. ANDREÆ HENRICIO,
Philosophiæ Candidato meri-
tissimo,
Pro Gradu in Philosophiâ eruditè &
nervosè disputanti, Fautori & Pa-
triotæ honorando:

Qui tentant celsum Musarum scande-
re culmen,

Qui prodeesse suis & pariter ca-
piunt,

Quaeis quoq' conspicue virtutis prona
cupido est,

In vigilent studiis nocte dieq' bonis;
Dedecet ast illos gressus glomerare su-
perbos

Per plateas vel per tendere sàpè vias,
Haurire & Bacchi spumati a pocula vino.

Akkicit & juvenes fraude dolosa
Venus;

Ast bæc HENRICI Parnassi in culmen
euntis

Perdere non potuit per mala mille
viam;

Ille etenim casto semper percussus a-
more

Pieridum in castris strenuus exsti-
terat;

Ethica cum Physicis tractans Metaphy-
sica docet,

Artes quas Logica & tota Mathe-
sis habet.

Quod clare satis haec iam dissertatio
præsens

Demonstrat, felix ingeniūq; probat.

Ergo illi merito clari redduntur honores,

Quos Sophiæ studium sedulitasque
parant.

In patriæ prosper vivat laudemque
Jehovæ

Annos perplures! Ex animo voveo!

JOH. THURONIUS.

Celestis Dominus solerter adjuvat
ipse,
Atq; pios , juvenesque probos tandem
evehit omnes,
Nec sinit innumeros heic immodicosq;
labores
Impendi frustra , sed confert præmia
digna
Cunctis, qui studiis ac artibus invigi-
larunt.
Ex quorum numero es Præceptor rite
colende,
Pulpita qui denuo nunc scandens disse-
ris atq;
Materiam doctè sublimem exponere
tentas,
De qua conscripta est, Tua dissertatio
præfens
Insigni graphio nec non satis inge-
niouse,
Quo te commonstras Musarum castra
secutum,
Et sophicas artes solerter sat coluisse.
Gratulor ingenio & tantis successibus!
atque,

Ex

Ex animo precor ut felix quos cernisho:
nores

Suscipias summos, confert hos magnus
Apollo.

Macte isthoc animo , tua cœpta secun-
det ab alto
Astripotens Dominus, cui Te commen-
do; Valeto!

*H*issee paucis festinanti crena conscriptis,
studiorum suorum Moderatori offici-
ose ad gratulari voluit

ERICUS TAMMELINUS
Nyland.

TRITUM illud sates Poëta dictum.la-
bor improbus omnia vincit,e-
rit omnibus, quorum interest operam
dare artibus liberalibus, tanquam Re-
gula semper ante oculos ponenda. Et
principue iis qui aliqua naturæ difficul-
tate sunt impediti. Nam si hujus
dicti non reminiscuntur, illico in frau-
dem ab hominibus malis illiciuntur,
qui

qui eos ambiunt solicitando & pollici-
tando, tum etiam abutuntur patientiae
orū, qui ipsis bene cupiunt, voluntq; ad ho-
nestatis tramitem flectere. Illecebris
hominum perverorum non irretitum ei-
se Disputationis hujus auctorem, nemi-
nem latet, utpote cui virtus & erudi-
tio semper fuere cordi. At quid opus
est verbis, cum ipsa rerum testimo-
nia adjunt. Nam haec Disputatio fir-
mum reddit vigiliae & abstinentiae
signum. Itaq; gratulor tibi Præceptor in-
signes progressus tuos, & insuper ex-
opto ut det tibi DEUS prospera cuncta,
felicemq; imprimis in studiis tuis suc-
cessum! Vale,

GAB. TAMMELINUS,

